

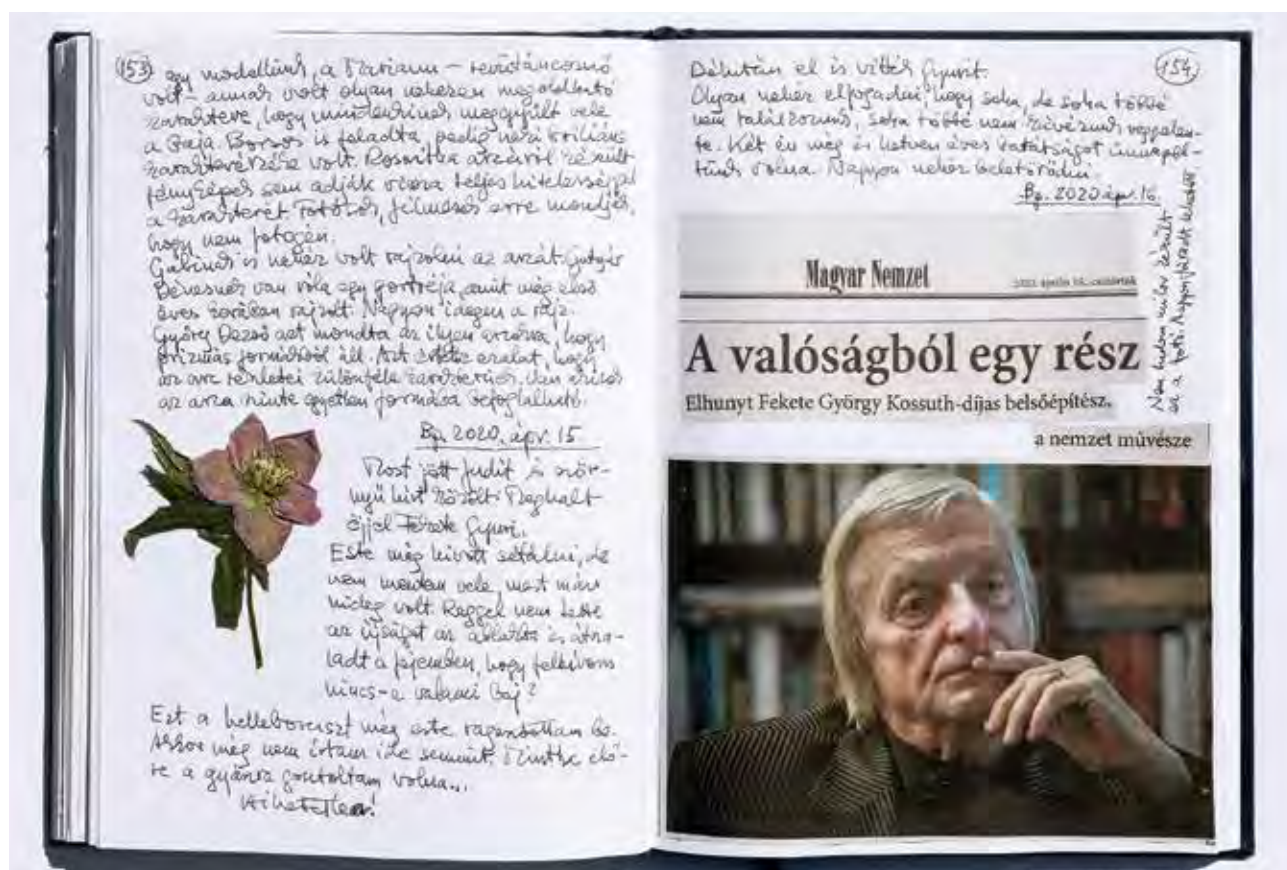
Búcsú Barátomtól, Fekete Györgytől

Az idén is, mint az utolsó években sokszor, a komor téből azonnal a kora nyárba léptünk. A lépcső mellett a hóvirágok már januárban kinyíltak, márciusig dacoltak a faggal, és hosszan díszlegetek. Gyuri bejövet mindig megcsodálta őket. Így jött be az újságokkal reggelente kávézásra.

Hamarosan kivirágzott a mandula, majd egyre gyorsabban több bokor, fa, ibolya, májvirág, hunyor. Mára már az orgonák is kinyíltak. Mintha a világ felgyorsultsága átragadt volna a természetre is. A madarak is sorra visszatértek, a barátposzátától az örvös galambig, és reggelente hangos énekléssel ébresztettek. És a fény, a serkentő, aktivizáló fény, az immár hosszú nappalok. Mindkettőnk munkára buzdított a tavasz. Ekkor, mintha az egyre gyorsuló vonatot lefékezték volna, jött

a járványveszély, a karantén, az egyre rémisztőbb hírek Olaszországból, Spanyolországból és egész Európából. Csak Brüsszelben nem vették komolyan a járványt.

Tehetetlenül néztük egymást Gyurival. Csak a műtermi munkába menekülhettünk, beszélgetni pedig maradt az esti séta az üres Vércse utcában. És egymás után jöttek a kollégák, barátok haláláról a hírek, amelyek még fokozták a szorongást, a bizonytalanságot. Tornai József költő, Kampis Miklós, Turányi Gábor építészek, Vámosy Ferenc építészettörténész tanártársak. Ők nem is a járvány áldozatai. Te jó ég! Mi történik itt? Gyuri, mint mindig a bajban, intenzív munkába kezdett. Egymás után készítette famozaik kompozícióit. Egyet Zsolti fiának szánt Húsvétra.

SCHRAMMEL Imre 2020. április 15-ei naplóbejegyzése | Imre SCHRAMMEL's diary entry for 15 April 2020

Fotó: Áment Gellért

FEKETE György: Zsoltiverzum – Ajándék fiának, Fekete Zsolt kultúrmérnöknek

György FEKETE: Zsoltiverzum – Present for my son, civil engineer Zsolt Fekete | 2020, vegyes anyagok, kollázs, 42x45 cm

Fotó: Áment Gellért

A szép kora nyári időt hirtelen erős lehűlés szakította meg. Valóban hideg lett. Ennek ellenére terveztünk esti sétát. Én azonban nyolc óra előtt lemondtam telefonon a sétát. „Nem baj – mondta Gyuri –, majd helyetted is járok.” Másnap reggel nem volt ott az újság az ablakban, biztos elaludt Gyuri, gondoltam. Ekkor türelmetlen kopogást hallottam az ajtómon. Judit, Gyuri menyé állt ott és sírva dadogta, „meghalt Gyuri”, és rohant is vissza. Én utána. Akkor jött ki Zsolti Gyuri szobájából. „Gyuri ül a foteljében, kezében a tévé távirányítója, mintha aludna” – mondta halkán. Igen. Aludt, de sajnos örökre.

Abban a pillanatban villámlott belém, hogy már nem fogok vele találkozni soha többé. Nem lesz többé kávézás. . .,

csak valami nagy úr! Hatvannyolc éves megszakítatlan barátságunk aludt ki így egy gombnyomásra. . . Irtózatos! Nincs többé jelen idő. Még kevésbé jövő, csak kegyetlen, kíméletlen múlt, régmúlt.

Gondolatban elindultam visszafelé. Hol is találkoztunk? 1952-ben a Magyar Iparművészeti Főiskola felvételijén. A sok rutinosan rajzoló művészeti gimnazista és rajzkeréből érkező között könnyű volt egymásra találni a reménytelenül lődörgő amatőröknek. Azonnal összebarátkoztunk.

Csodák csodája, szeptemberben újra találkoztunk. Mindkettőnket felvettek, Gyurit belsőépítésznek, engem ötvösnek. Azután jöttek a csodás, de egyben nyomasztó főiskolai évek, a szigorú ötvenes években. Akkor senkiben

sem lehetett megbízni, s ma sem tudom miért, mi megbíztunk egymásban. Rákosi Mátyásné is itt tanult.

Egyre jobban teljesítettünk, ki-ki a maga szakterületén. Én közben átmehettem a porcelán szakra. Így jutottunk a diploma évébe, az 1956/57-es tanévben. Októberben kitört a forradalom, és megcsapott bennünket a szabadság szele. Gyuri teljes lelkesedésével vett részt a forradalomban. Aztán visszajöttek a szovjetek, jött a megtorlás, a menekülés, a reménytelenség, a félelem, a szorongás. A részletekre nem térek ki, Gyuri több helyen is elmondta, leírta. Most csak a diplomát említem, amelyet 1957-ben védtünk meg kitüntetéssel.

Belsőépítési pályáját Gáboros Lajos irodájában kezdte, és sorra kapta a nehéz feladatokat. Kitűnő adottságai voltak. Átlagon felüli műveltsége, műszaki képzettsége, racionális gondolkodása, térszervező tehetsége és az a képessége, hogy kollektívát szervezzen a feladatok, a tervek kivitelezésére. Ezek a karakterjegyek predesztinálták a belsőépítészetre. Én a főiskolán maradtam tanársegédnek, de kapcsolatunk megmaradt.

A szocialista körülmények között külön harcolni kellett azért, hogy a művészeti szervezetekben egyenrangú partnereknek tekintsék az iparművészeti szakmákat a képzőművészeti műfajokkal. Kemény és szívós munkával elértük a Szövetségben, hogy Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége legyen. Ebben szorosan együttműködtünk. Több funkciót is betöltöttünk, amelyek megkönnyítették az iparművészeti szakmák érvényesülését.

Gyuri fokozatosan áttért a kiállítások rendezésére a belsőépítészetben belül. Múzeumok számára rendezett állandó kiállításokat, és egyre több nemzetközi vásárra tervezte meg a magyar pavilonokat és kiállításokat. Damaszkuszról Torontón át Tokióig stb. Én ebben az időben szerveztem meg a kerámiaszimpozíumokat, és fokozatosan terjesztettük ki ezeket szakmaközi rendezvényekké. 1989-ben már értelmiségi fórummá alakultak, amelyek sok kérdésben a rendszerváltozást is előkészítették, anélkül, hogy bármelyikünk is gondolt volna a valódi történésekre.

A rendszerváltozás után Gyuri belépett az MDF-be, és az Antall-kormányban helyettes kulturális államtitkárrá nevezték ki. Én ugyanebben az évben Pécssett a Képzőművészeti Mesteriskolát szerveztem negyedmagammal, amelyből a doktori iskola intézménye lett.

1992-ben Makovecz Imre javaslatára – huszonketten – elhatároztuk a Magyar Művészeti Akadémia megalakítását. A szervezet két évtizedig egyesületként működött, amelynek elnöke 2011. szeptember 27-én bekövetkezett haláláig Makovecz Imre építész volt. A 2011. évi CIX. törvény a Magyar Művészeti Akadémiát

köztestületi rangra emelte, elnökévé a 2011. november 5-ei alakuló ülésen Fekete Gyurit választottuk.

Megítélésem szerint, itt jutott el pályája csúcspontjára. A korábban felsorolt adottságait politikai tapasztalatokkal gazdagította, és heves, ütköző személyiségét nagy belső fegyellemmel, megértő, bölcs vezetési stílussá fejlesztette. A veleszületett megnyerő egyénisége, és átlagon felüli szónoki képessége, hatalmas munkabírása tették őt alkalmassá az akadémiai szervezőmunka ellátására. Ezt a rendkívül bonyolult, sokféle érdeket és különféle művészeti szemléletet integráló szervezetet embert próbáló feladat volt megszervezni. Ezt úgy abszolválta Gyuri, hogy mind munkatársai, mind művészkollégái tisztelettel és szeretettel köszönték meg munkáját. A megfelelő elismerések sem maradtak el.

Fekete György hatalmas életművet hagyott hátra. Még életében rendbe szedte az írásait, verseit, könyveit, megnyitászövegeit, újságcikkeit stb. Mindezek a belsőépítészeti munkáinak dokumentációin kívül képezték a munkásságát. (A belsőépítészeti munkák és kiállításrendezői eredményei többségükben megsemmisültek.) Politikai pályájával egy időben felhagyott a belsőépítészettel, és elkezdte famozaik reliefjeinek megvalósítását. Ennyire sokrétű és szerteágazó tevékenységet csak többéves kutatómunkával lehet feltárni és értékelni.

A halál ilyen közelségében én nem vállalkozom semmiféle értékelésre. Amúgy sem tudnék objektív lenni, mert hosszú és elmélyült barátságunk elfogulttá tette. Gyuri, mint említettem, tervező alkat volt, aki racionálisan gondolta végig feladatát, és az előre rögzített tervet valósította meg. Én ellenben a véletlenre épülő improvizációra építettem munkáimat. Ennek ellenére, vagy éppen ezért, sokat tudtunk segíteni egymásnak.

Csak nagyon nehezen tudok megbarátkozni a gondolattal, hogy ezentúl mindig egyedül kell megbirkóznom az alkotás buktatóival. Nem mehetek oda többé, ha belenéztem magamat az alkotásba, ha elépíttem valamit, hogy nézd már meg, légy szíves!

Rettenetes ebbe belenyugodni.

Még sokáig fog tartani, amíg ez a sokk oldódik.

Csak a búcsú maradt már hátra:

Nyugodj békében, drága Barátom!

Budapest, Vércse utca, 2020. április 20.

SCHRAMMEL Imre

Fekete György 1932. szeptember 28-án született Zalaegerszegen. 1957-ben szerzett belsőépítés diplomát a Magyar Iparművészeti Főiskolán. 1964-ig dolgozott az Általános Épülettervező Vállalatnál, irányító tervezőként. Ebben az időszakban számos nagyberuházás tervezésében vett részt.

1964-ben önálló műtermet létesített, amelyben oktatási, kereskedelmi, egészségügyi, igazgatási és kulturális létesítmények belsőépítészeti tervei fogalmazódtak meg. Mintegy harminc országban tervezett kiállítást, Európában, Ázsiában, Afrikában, Amerikában. Számos műve kapott helyet középületek enteriőrjeiben. Több száz szakcikk és tanulmány írója, hat televíziós sorozat környezetkultúrával foglalkozó adásának forgatókönyvírója és műsorvezetője volt.

1980 és 1983 között a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola igazgatója, majd az Iparművészeti Vállalat művészeti vezetője és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének alelnöke volt.

1990 és 1994 között a Művelődési és Közköztudományi Minisztérium helyettes államtitkára, majd 1994-től 1998-ig országgyűlési képviselőként a kulturális bizottság tagja. Egyik alapítója és első elnöke (1993–1994) a Nemzeti Kulturális Alapnak. 1996-ban

habilitált egyetemi tanárrá a Soproni Egyetemen, az intézmény Alkalmazott Művészeti Intézetének professor emeritusa.

1993-ban harmadmagával újraalapította a *Magyar Iparművészet* című folyóiratot, azt főszerkesztőként jegyezve 2003-tól 2012-ig. 2002-ben nagyszabású kiállításon mutatta be belsőépítészeti életművét a Vigadó Galériában. Művésztársaival folytatott beszélgetései, esszéi, versei, cikkei 18 kötetben jelentek meg. 1995-ben csatlakozott a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) egyesülethez, melynek 2010-ben ügyvezető elnöke lett, majd 2011. novemberétől a köztestületté vált intézmény első, majd újraválasztott elnöke. Mandátuma lejártával, 2017 novemberétől az MMA tiszteletbeli elnöke.

Kossuth-díjas, Munkácsy Mihály-díjas, érdemes művész, a nemzet művésze.

A Köztársaság Elnökének Érdemérme kitüntetésnek és a Magyar Televízió nívódíjának birtokosa, a Magyar Művészetért díjnak és a Magyar Érdemrend nagykeresztjének tulajdonosa, Zalaegerszeg és Zala megye díszpolgára, Prima díjas.

Két megszakítással több mint hetven évig lakosa volt Budapest XII. kerületének, amelynek 2019 óta díszpolgára.

Fotó: MMA